

NVE-CEDREN møte 19 Jan 2016

*Tekniske utfordringer for mer fleksibel vannkraft
Noen utvalgte resultater fra prosjektet HydroPeak*

Ånund Killingtveit

CEDREN

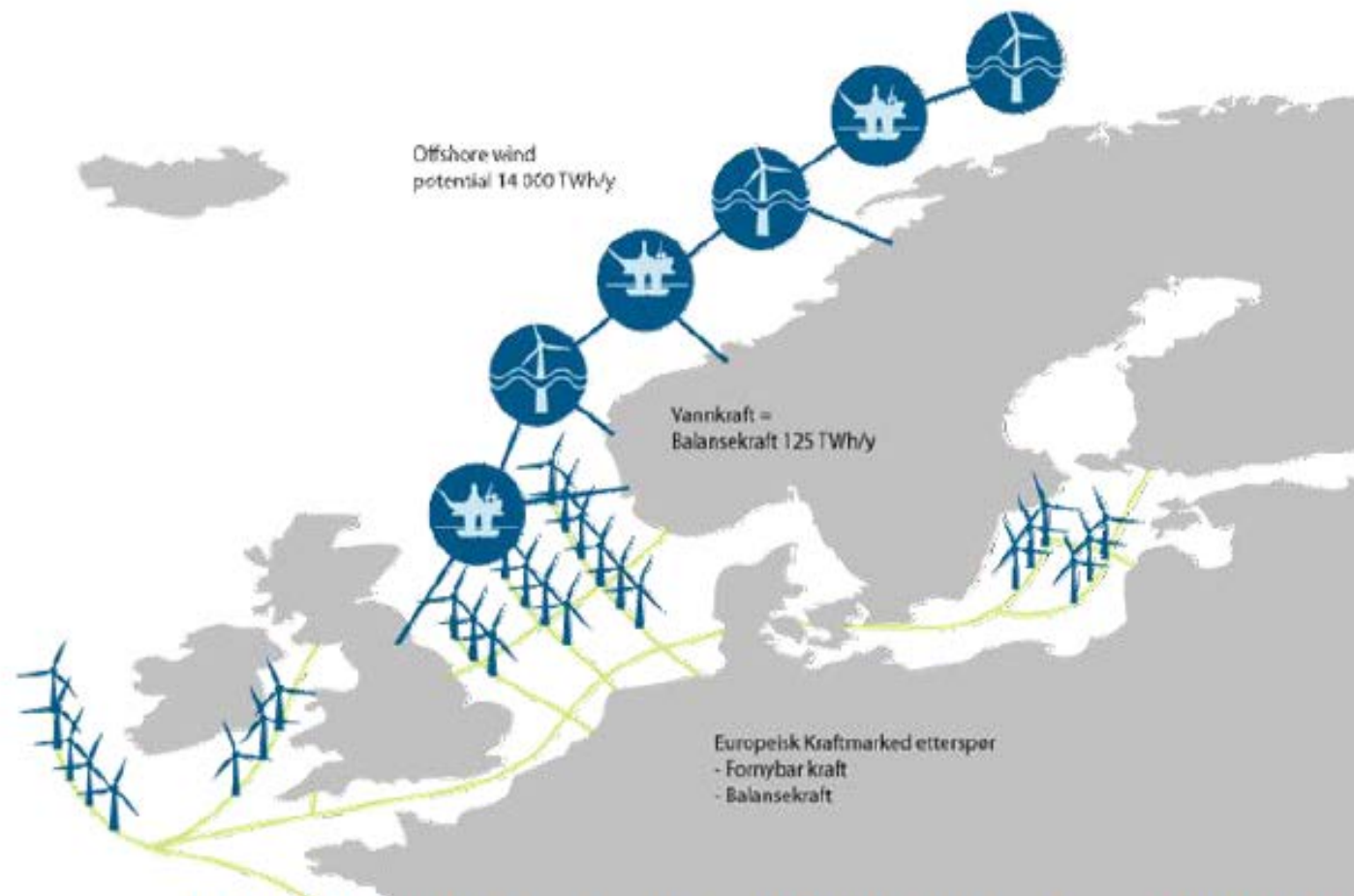
Centre for Environmental Design of Renewable Energy

fme
CENTRE FOR
ENVIRONMENT-
FRIENDLY ENERGY
RESEARCH

HYDROPEAK

Hydro power development for peaking and load balancing in
a European system with increasing use of non-regulated renewables

Work-packages in HYDROPEAK

WP1	Scenarios and Dissemination	SINTEF/Solvang NTNU/Killingtveit
WP2	Hydrology	SINTEF/Kolberg NTNU/Alfredsen
WP3	Modelling power system	NTNU/Doorman
WP4	Pumped storage plants	NTNU/Nielsen
WP5	Frequency and load governing	NTNU/Nielsen
WP6.1	Load fluctuation – Tunnels	NTNU/Olsen
WP6.2	Surge chambers	NTNU/Lia
WP7	Load fluctuations – Rivers	NTNU/Ruther
WP8	River ice – Climate change	NTNU/Alfredsen SINTEF/Charmasson
Project leader HYDROPEAK		NTNU/Killingtveit

Velger å fokusere på to hovedtema:

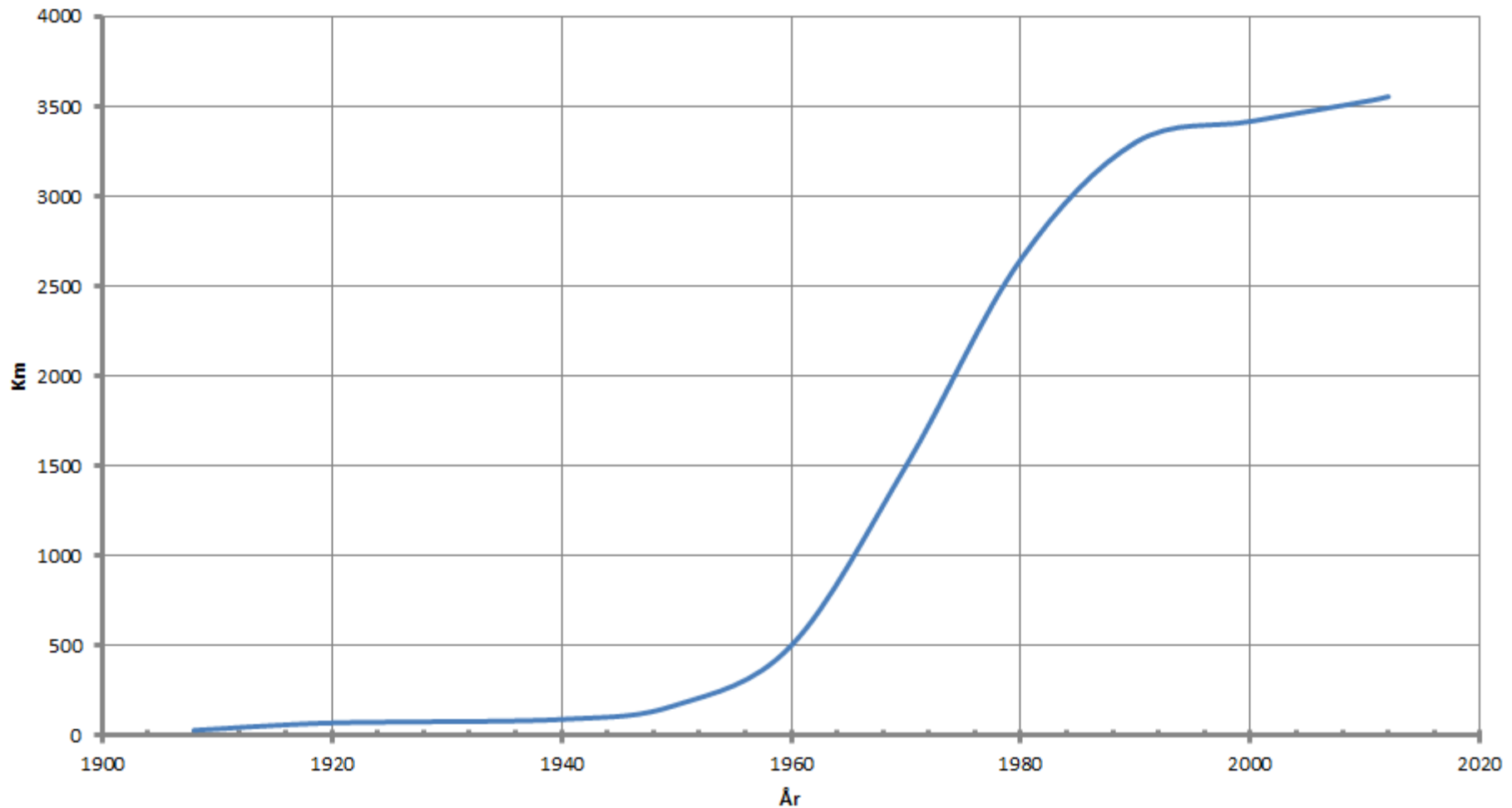
Vannveiene og samvirke med turbin –
Utfordringer ved mer effektkjøring og mer pumpekraft
(WP4, WP5 og P6)

Is i vassdrag –
Utfordringer ved mer effektkjøring og klimaendringer
(WP8)

Sammendrag WP4 – WP5 –WP6 : Her prøver vi å forstå og modellere

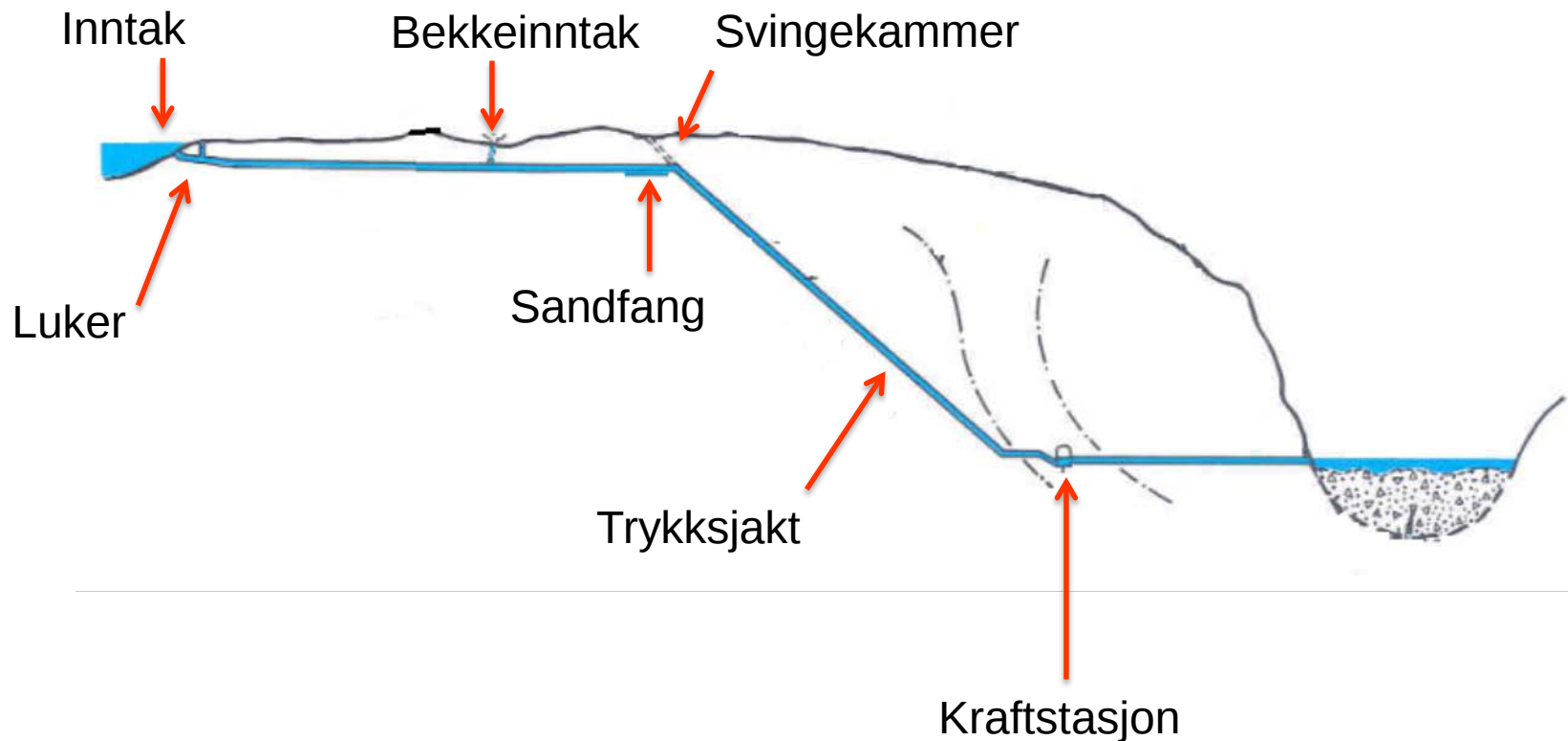
- Samvirke mellom forstyrrelser i nettet og regulering av stasjonene (WP5)
  - Samvirke mellom maskiner og vannveier (WP6.1)
  - Samvirke mellom svinge-kammer og resten av vannveiene (WP6.2)
  - Nye utfordringer ved drift som Pumpekraftverk (WP4)
-
- Dagens stasjoner er designet for et «roligere» driftsregime
  - Sedimenter i vannveier og sandfang er stabile ved «normal» drift
  - Mer variabel drift kan skape hastigheter > stabilt dekklag
  - Dette kan forklare hvorfor en får erosjon, utspyling, skader
  - Hvor store endringer tåles?
-
- Ved evt ombygging til pumpekraft vil en få ennå større endringer
  - Hvordan greier vi dette med svært lange tunnelsystemer (opptil 50 km?)
  - Tidsskala fra millisekunder til minutter – kanskje timer
-
- De tre prosjektene sees i sammenheng og prøver å kobles sammen
  - Nye modelltyper blir tatt i bruk (3D-CFD) for å forstå strømningsregimet
  - Dette krever langt bedre data for vannveiene (geometri, ruhet, ...)
  - Som igjen krever utvikling av bedre målemetoder ...

Vannkraft-tunneler i Norge - Historisk utvikling

Kritiske konstruksjonselement

v/ PhD Kari Bråtveit

Noen eksisterende driftsutfordringer

1) Luft

- Utblåsingar
- Falltap

2) Nedfall/ras

- Produksjonsstopp
- Falltap
- Auka sedimentproblem

3) Sedimenttransport

- Slitasje mekaniske delar

4) Reguleringssvikt –luker

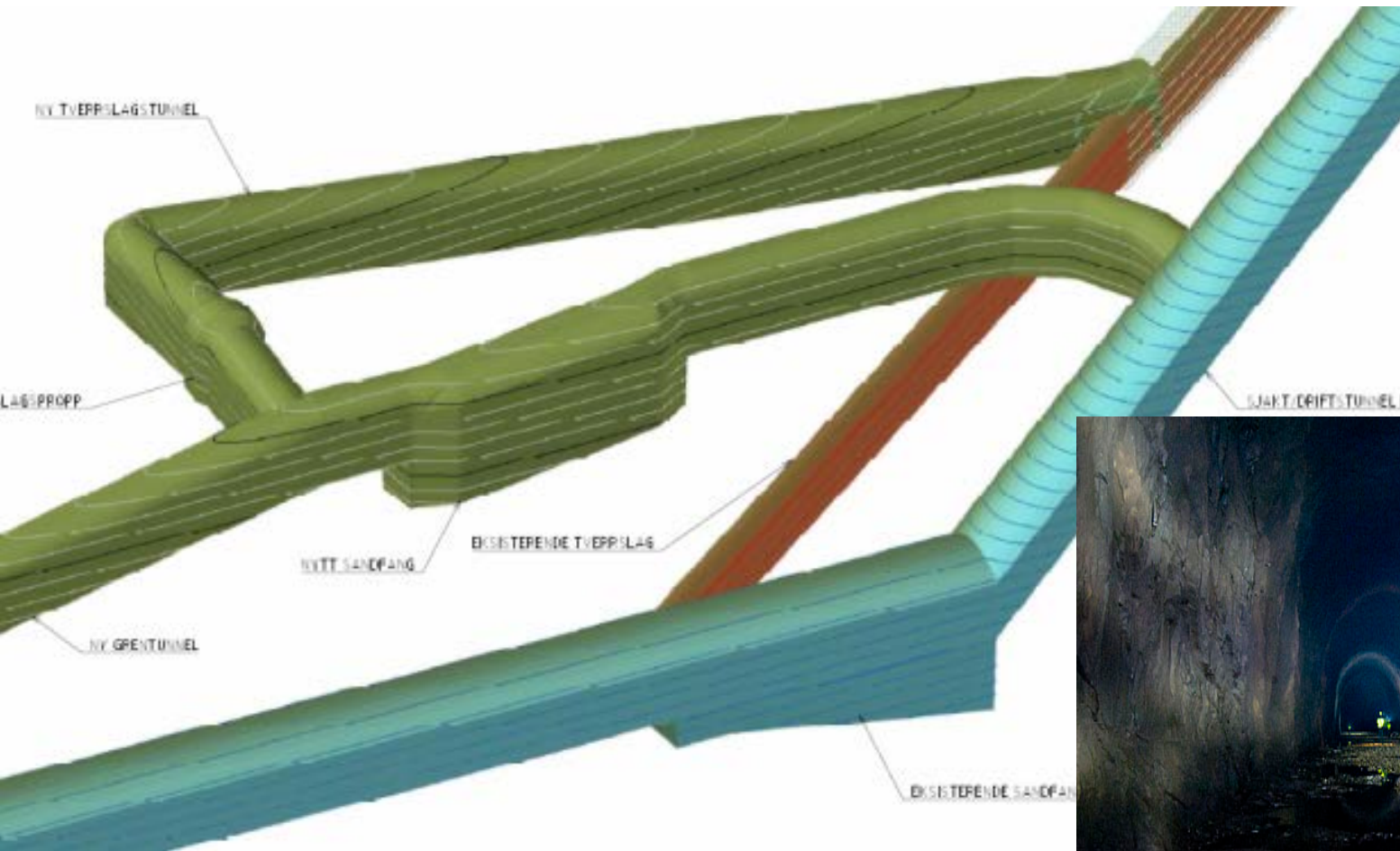

Nye typer instrument for overvåkning

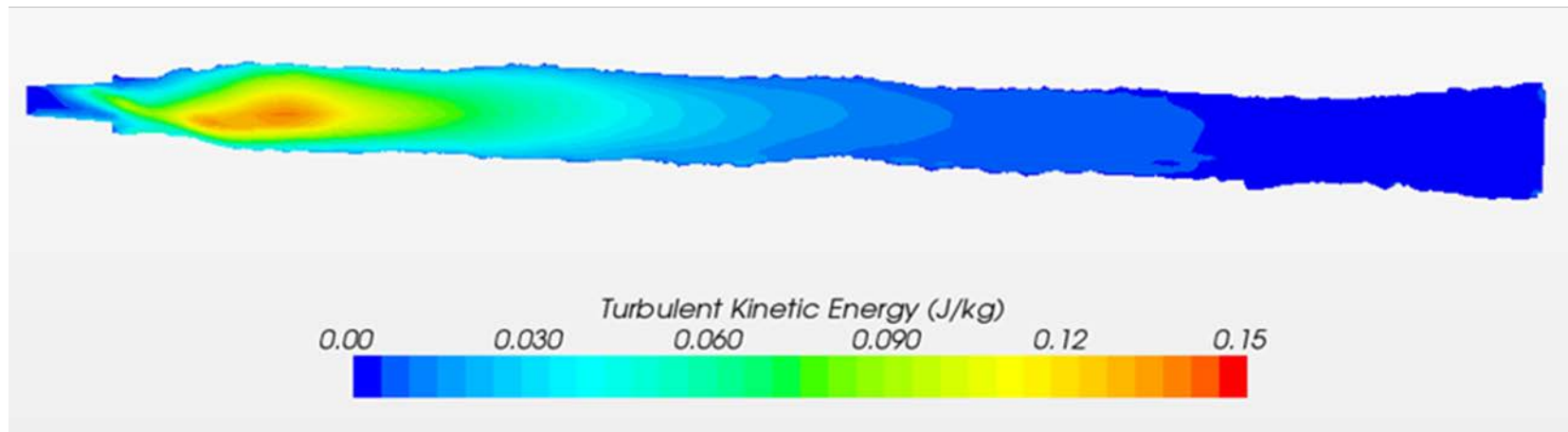
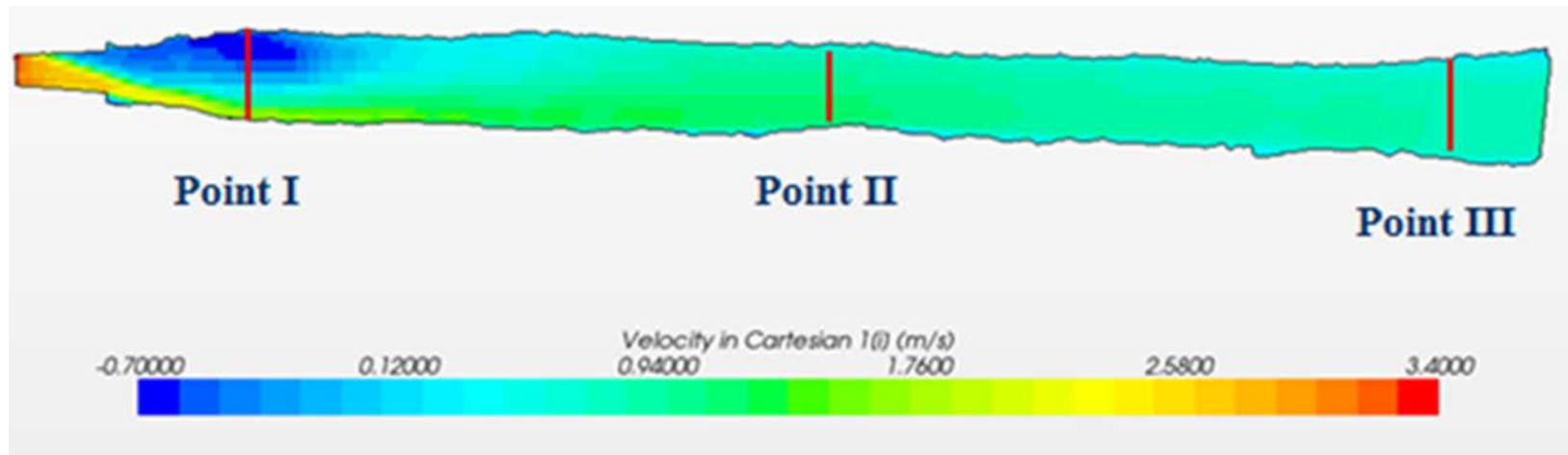
- ADCP
  - Vannføring
  - Trykk
- Laser scanner
  - Geometri
  - Ruhet
  - Fare for nedfall

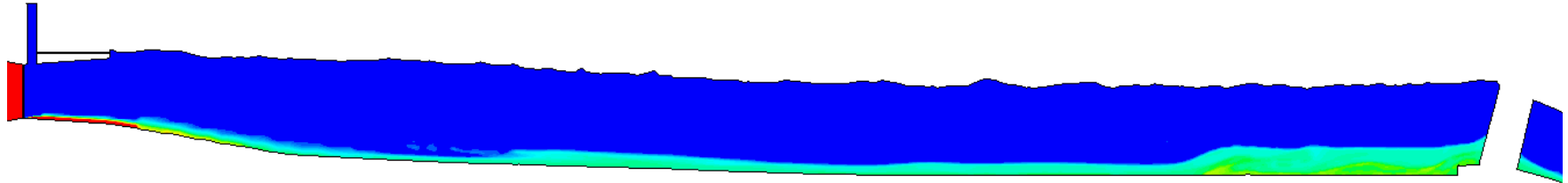
Simuleringsverktøy – 3D beregning

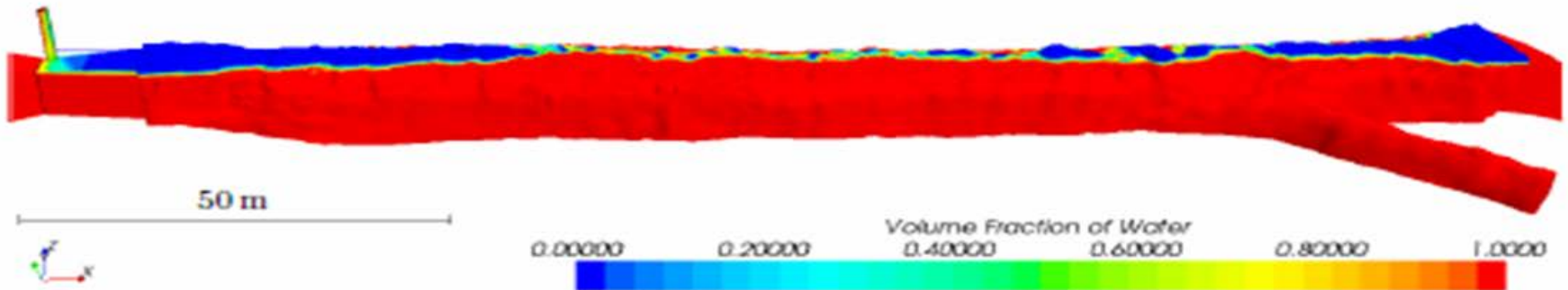
Strømningsforhold i sandfang

Vurdering av luftmengder

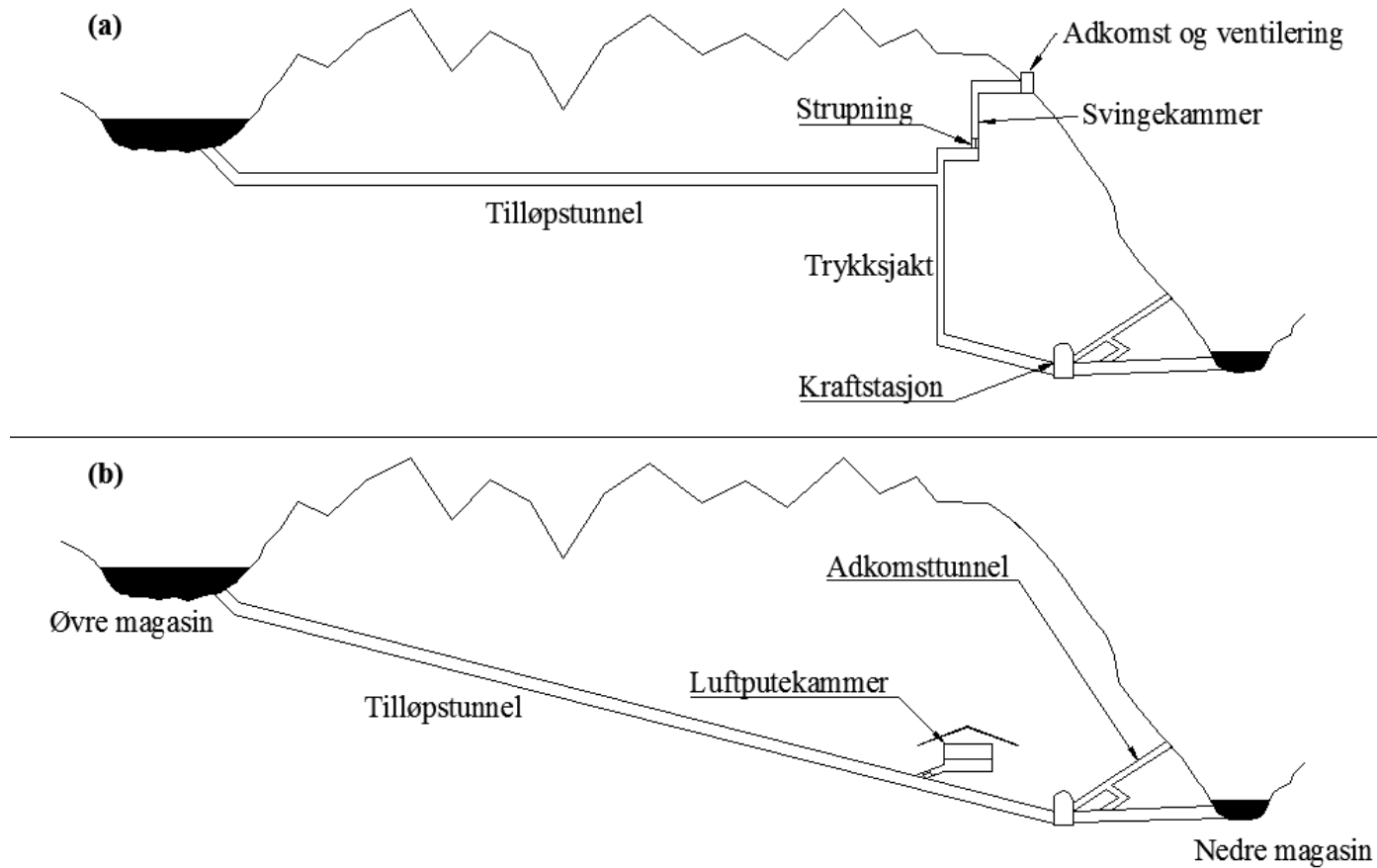

Iteration 24596
Solution Time 48.65 (s)
Time Step 4919

Svingekammer/Luftputekammer

PhD kandidat Kaspar Vereide

Luftputekammer

- En «støtdemper» i tunnelsystemet til vannkraftverk
- Reduserer trykkreftene ved hurtig oppbremsing av vannet i tunnelen
- Konstrueres som en fjellhall, og fylles med trykkluft under høyt trykk
- Fungerer likt som støtdemperen på en bil ved å redusere sjokk/dempe svingninger

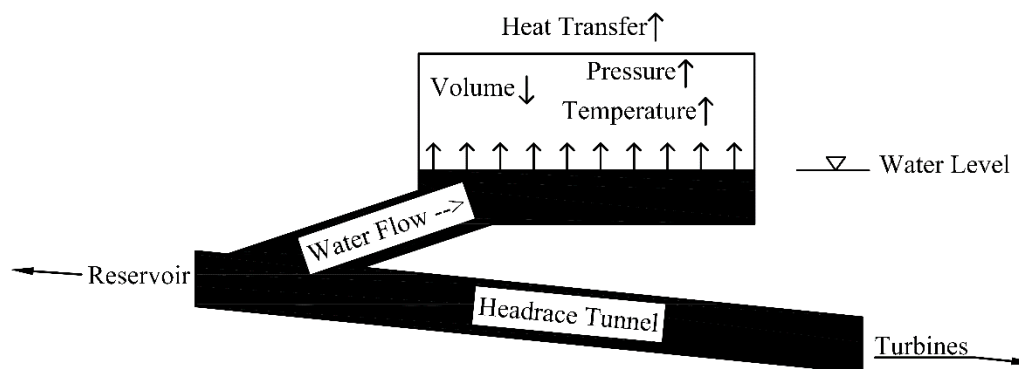
Resultater (1 av 4)

- En ny metode for nedskalering til fysiske modellforsøk i laboratoriet

Resultater (2 av 4)

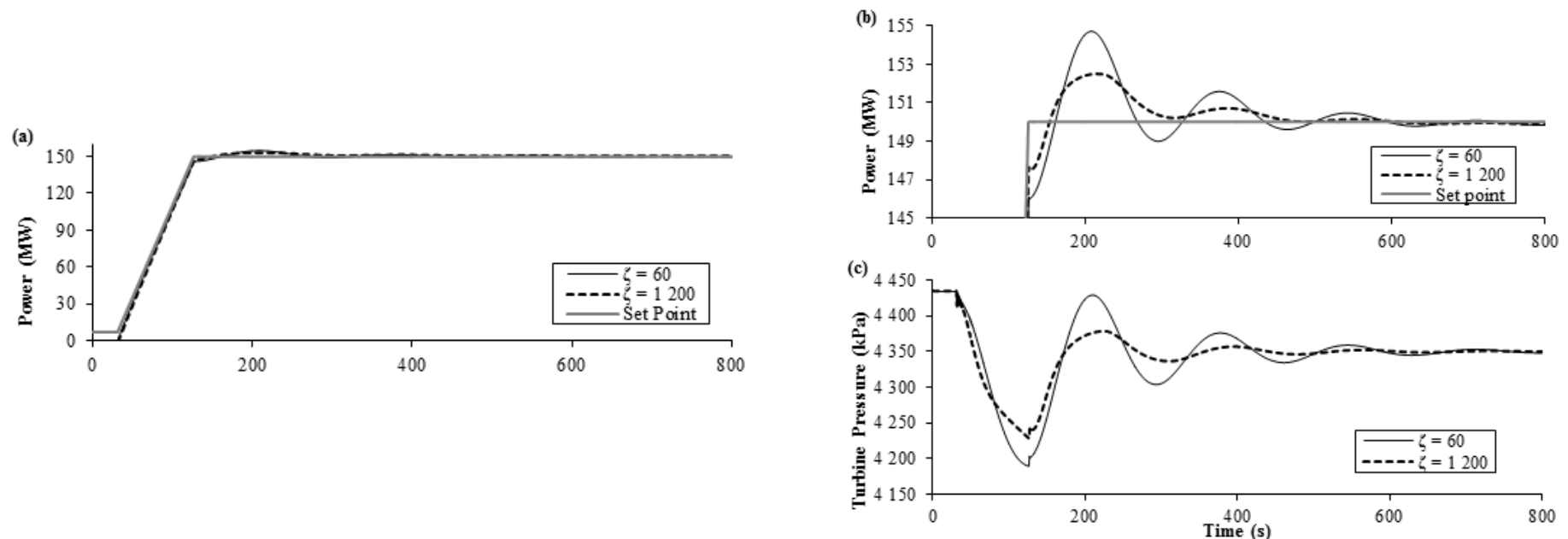
- En forbedret teoretisk modell for beregning av termodynamikken i kammeret

$$dQ = \frac{\text{Nu}_w \lambda_s}{L_w} A_w (T_s - T_w) dt + \frac{1}{\frac{L_r}{\text{Nu}_r \lambda_s} + R_r} A_r (T_s - T_w) dt$$

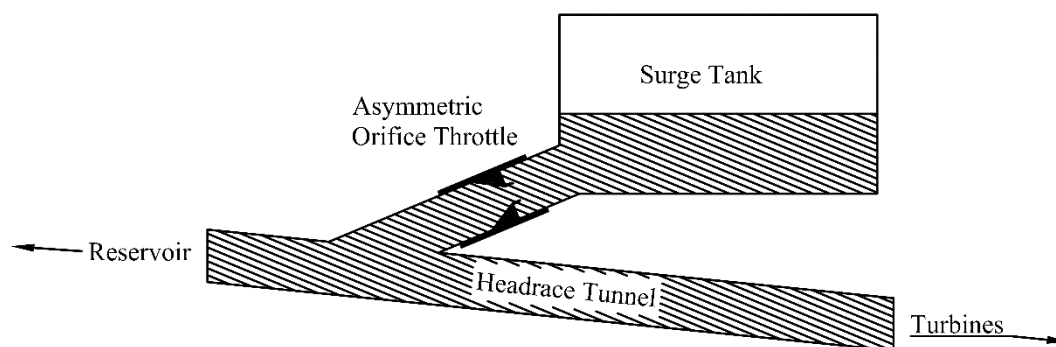
Resultater (3 av 4)

- En metode for evaluering av reguleringsstabilitet og reguleringssevnen til vannkraftverk

Resultater (4 av 4)

- Påvisning av positiv effekt av strupning i svingekammeret

Verdens mest avanserte fysiske modell for testing av luftputekammer?

Videreføring av arbeidet fra WP4-6

Vannveier er høyt prioritert i ENERGI21: Tre strategiske FoU Tema:

«Videreutvikling av norsk spesialkompetanse på fjellanlegg inkludert boreteknologi for miljøvennlige vannveier, minimere synlige inngrep og optimal opprustning/utvidelser av vannveier for å møte endrede krav til drift og HMS»

«Teknologiske løsninger og systemer for oppgradering av eksisterende pumpekraftverk til døgnpumping (kort sikt)»

«Økt innsikt i turbin- og elektromekaniske belastninger ved økt effektuttak og dynamikk»

Høyt prioritert i søknad til ny FME Vannkraft NTNU/SINTEF/NINA

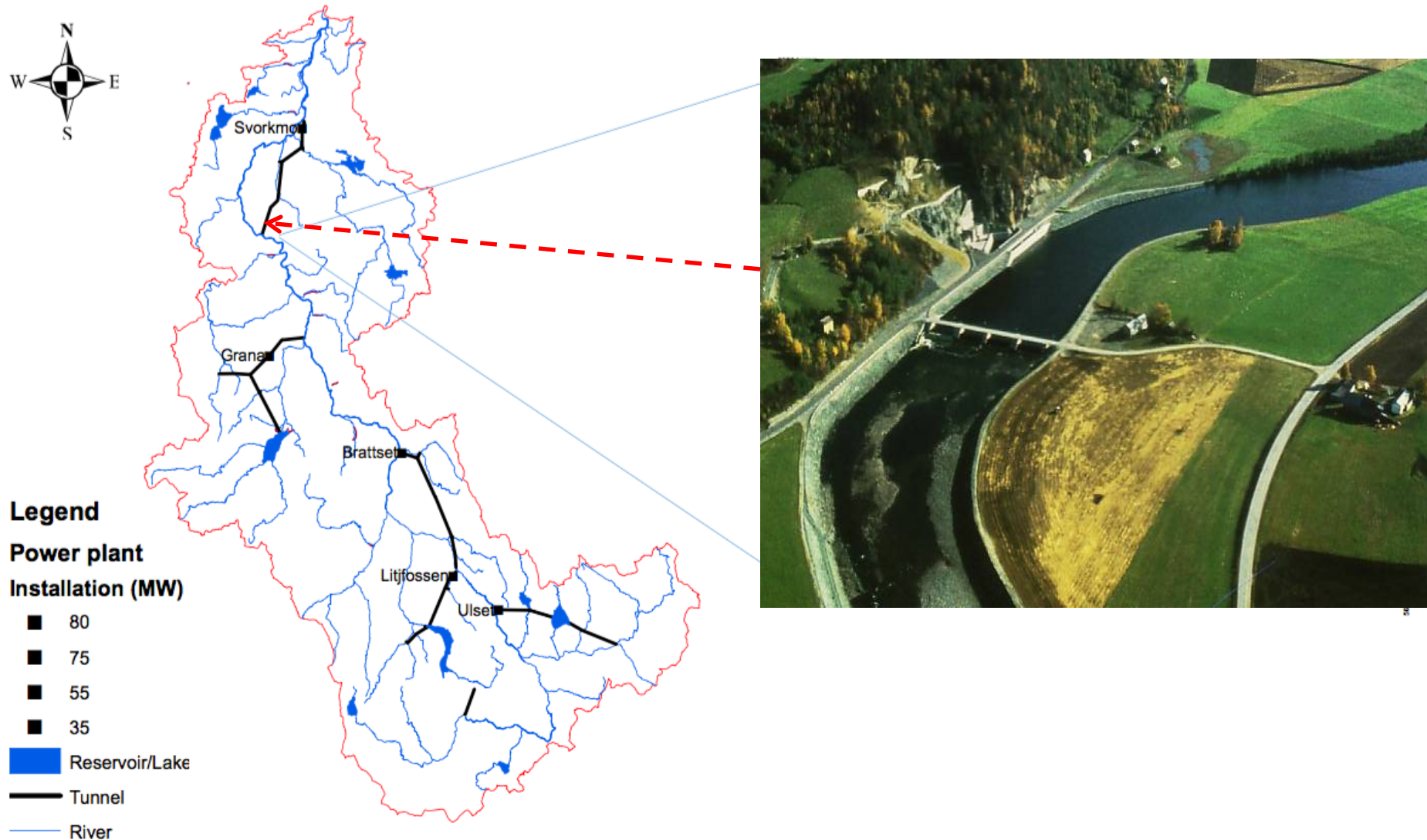
Bekrefter at satsingen under CEDREN HydroPeak var riktig

WP8: Hydropower and its effect on river ice regime in changing climate

Orkla hydropower system

Test site for River Ice Model in WP8

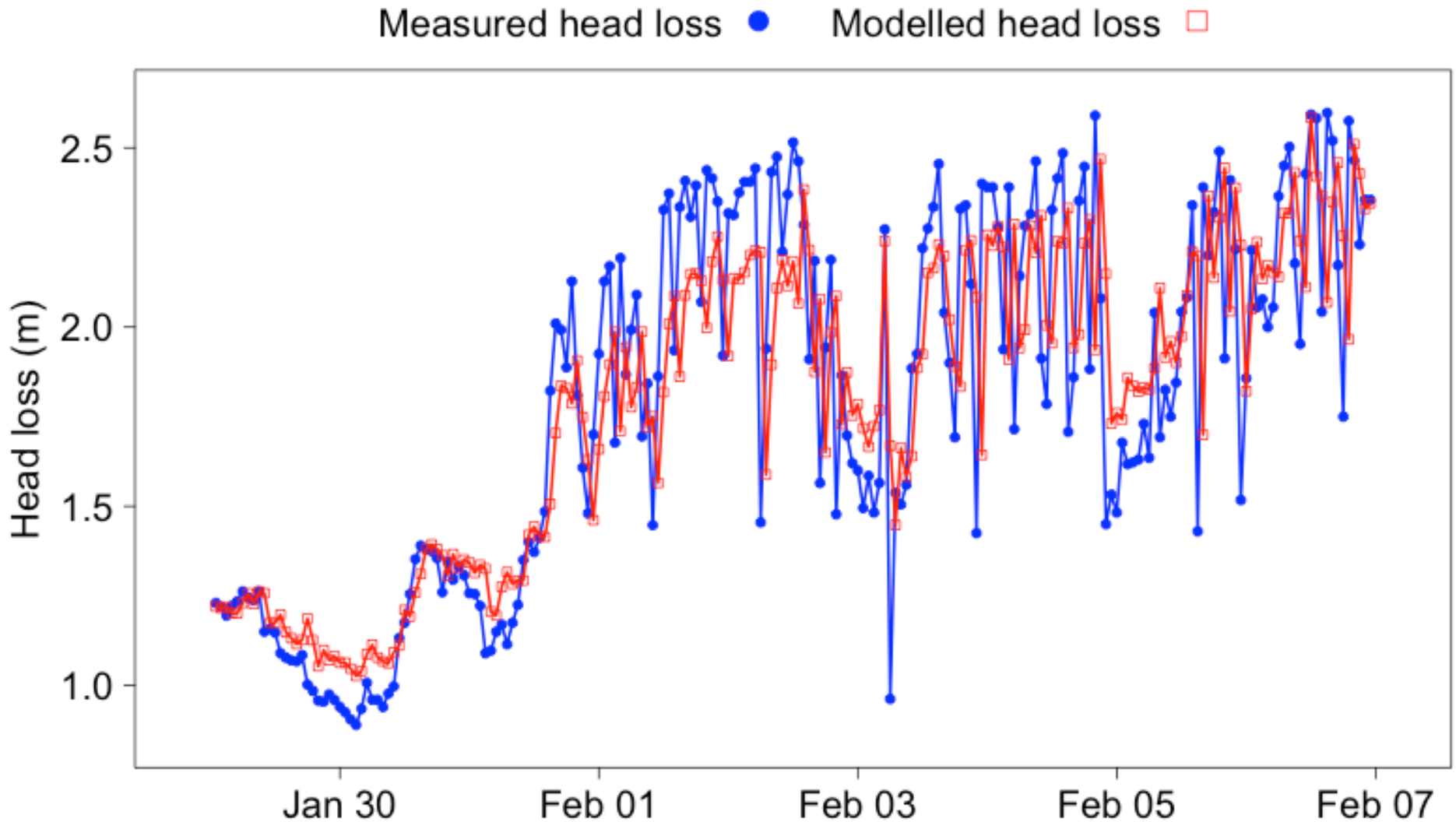

Ice problems at Svorkmo intake

- Increased head loss through accumulation of ice on the trash rack.
- Current mitigation is:
  - Ice cover on the intake pond
  - Manual removal of ice from the trash rack.
- What drives the events when the rack is clogged?
- Can the ice formation be predicted?
- Using River Ice model developed in WP8

Results – cold period

www.cedren.no

Contact: name@institution.no

NATURHISTORISK MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO

